

Valtiovarainministeriö
valtiovarainministerio@vm.fi

Tietopyyntö automaattisen päätöksenteon käyttökohteista

Aluehallintovirastojen hallinto- ja kehittämispalvelut -vastuualue (HAKE) vastaa tällä kirjeellä Valtiovarainministeriön tietopyyntöön VN/3071/2020.

1.) Tehdäänkö virastossanne hallintopäätöksiä automaattisesti tai vastaavalla tavalla automatisoidusti sekä missä asiaryhmissä?

Aluehallintovirastoissa ei tehdä hallintopäätöksiä automatisoidusti.

2.) Onko virastossanne asiaryhmiä, joihin automaattinen päätöksenteko soveltuisi, mutta tällaista menettelyä ei ole otettu käyttöön? Jos tällaisia asiaryhmiä on virastossanne, pyydetään selvitykseen sisällyttämään 1 kohdan a-d alakohtien kuvaukset.

(a) kuvaus asiaryhmästä ja asioiden valikoitumisesta automaattisesti ratkaistavaksi

- (i) Esimerkkinä: Itsenäisten terveydenhuollon ammattiharjoittajien ilmoitukset.
- (ii) Itsenäisellä ammattiharjoittajalla tarkoitetaan sellaista terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua terveydenhuollon ammattihenkilöä (laillistetut, luvan saaneet, nimikesuojatut), joka harjoittaa itsenäisesti ammattiaan.
- (iii) Ennen kuin itsenäinen ammattiharjoittaja antaa yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettuja terveyden- ja sairaanhoidon palveluja, hänen tulee tehdä ilmoitus toiminnan aloittamisesta aluehallintovirastolle. Ilmoitus tehdään aluehallintovirastolle, jonka alueella palveluja pääasiallisesti annetaan.

(iv) Aluehallintovirastot vievät tiedon alueensa kunnissa toimivista yksityisen terveydenhuollon palvelujen tuottajista ja itsenäisistä terveydenhuollon ammatinharjoittajista valtakunnalliseen yksityisten palvelujen antajien rekisteriin.

(b) keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat aineellisen lainsäädännön säännökset

(i) Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994)

(ii) Laki yksityisestä terveydenhuollosta (152/1990)

(c) keskeiset asian ratkaisussa sovellettavat erityiset menettelysäännökset, jos menettelyyn liittyy erityislainsäädäntöä

(d) automaattisesti ratkaistavien asioiden määrä vuositasolla.

(i) Vuonna 2019 aluehallintovirastoissa ratkaistiin yhteensä 9076 itsenäisen ammatinharjoittajan toiminnan rekisteröintiä, muutosta tai lopettamista koskevaa ilmoitusta.

3.) Jos käytössänne on automaattista päätöksentekoa, miten siinä on otettu huomioon virkavastuun kohdentaminen, päätösten oikeellisuuden valvonta sekä hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteuttamiseksi läpinäkyvyyden varmistaminen.

Aluehallintovirastoissa ei ole toistaiseksi käytössä automaattista päätöksentekoa.

Virkavastuun näkökulmasta automaattinen päätöksenteko edellyttää ainakin sitä, että automaattisen päätöksenteon prosessi ja vaiheet on tarkkaan mietitty lainsäädännön ja oikeusvaikutusten kannalta, jotta voidaan saada selville, mikä vaikutus automaattisella päätöksenteolla asiakkaalle on käytännössä. Samassa yhteydessä tulee arvioida automaattiseen päätöksentekoon liittyvät asiakkaan kannalta keskeiset riskit. Vaikutusten ja riskien arvioinnissa olisi tärkeää, että asian valmistelu tapahtuu monijäsenisen johdon valtuuttaman asiantuntijaryhmän toimesta, jossa on mukana päätöksentekoprosessin esittelijät ja ratkaisijat ja jossa otetaan kattavasti huomioon päätöksentekotoiminta ja sen ominaisuudet, johon automaatio kohdistuu. Tämän arvion jälkeen johdon tulee tehdä asianmukaiset päätökset, jossa automaattinen päätöksentekoprosessi otetaan käyttöön ja josta ilmenee kaikki ennen käyttöönottopäätöstä huomioidut edellä mainitut vaikutukset ja riskit. Lisäksi eri automatisoitujen päätösten osalta tulisi nimetä vastuuhenkilöt kukin päätöstyyppin tms. mukaan, jotka vastaavat automatisoidun päätöksen lainmukaisuudesta ja päätöksenteon asianmukaisen toteutumisen valvonnasta.

Samat periaatteet toimivat myös osittain automatisoidun päätöksentekoprosessin osalta. Siinä tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota virkamiehen harkintavallan rajojen määrittelyyn etenkin jos päätöksenteon lainmukaisuuden ja asianmukaisuuden valvonta on eri virkamiehen tai virkamiesten vastuulla kuin päätöksentekoprosessissa tapahtuva harkintavallan käyttö.

Vastuuhenkilöistä tulisi myös läpinäkyvyyden osalta informoida asiakasta, jolle päätös annetaan ja lisäksi tulee varata asiakkaalle mahdollisuus kieltäytyä automaattisesta päätöksenteosta ja toteuttaa päätöksenteko prosessi manuaalisen

virkamieskäsittelyn perusteella. Manuaalisen käsittelyn vaatimus tulee myös tietosuoja-asetuksesta, mikäli kysymyksessä on henkilöasiakas.

4.) Millaisilla kriteereillä automaattisen päätöksenteon käyttöalaa tulisi yleislaissa rajata.

Perustuslakivaliokunta on ilmaissut kantanaan, että massaluonteisessakaan päätöksenteossa ei saa vaarantaa hyvän hallinnon periaatteiden ja asianosaisen oikeusturvan toteutumista. Yleislaissa ja sen perusteluissa pitäisi yleisellä tasolla avata, miten menettelemällä hyvän hallinnon periaatteet tulevat lain säätäjän mielestä huomioiduiksi automaattisen asiankäsittelyn ja päätöksenteon prosessissa.

Aluehallintovirastot (6 kpl) ovat lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoja, joissa korostuvat kansalaisten oikeusturvaan liittyvät tehtävät. Aluehallintovirastot hoitavat kahdeksan eri ministeriön hallinnon alaan kuuluvia tehtäviä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan automatisoitu päätöksenteko ei sovellu sellaiseen hallinnolliseen päätöksentekoon, joka edellyttää päätöksentekijän käyttävän laajaa harkintavaltaa. HAKE katsoo aluehallintovirastojen tehtäväkenttään liittyen, että automaattisen päätöksenteon kohteena voivat lähinnä ja ensi vaiheessa olla sellaiset yksinkertaiset asiaryhmät, joissa on yksi asianosainen ja jotka päättyvät myönteiseen lopputulokseen. HAKE myös pitää tärkeänä sen selvittämistä, tuleeko mahdollisista automaattiseen päätöksentekoon soveltuvista tehtäväryhmistä / asioista päättää lain (yleislaki, erityislaki, asetus) tasolla vai viraston tasolla.

Yleislaissa tulisi linjata automaattiseen asiankäsittelyyn ja päätöksentekoon liittyen mahdollisesta asiakkaan suostumuksen selvittämisestä ja hänen oikeudestaan kieltäytyä automatisoidusta menettelystä.

Virkavastuun määräytymisen perusteista (vahingonkorvausvastuu, rikosoikeudellinen vastuu) tulisi säätää yleislain tasolla tarpeeksi seikkaperäisesti ja nimenomaisesti automaattisen asiankäsittelyn ja päätöksenteon kannalta.

HAKE toteaa näkemyksensä, että aluehallintovirastoista löytyy itsenäisten ammatinharjoittajien ilmoitusten lisäksi myös todennäköisesti muita prosesseja, joihin automaattinen päätöksenteko soveltuu ja joihin mahdollisesti liittyy laskennallista tai mekaanista päättelyä. Mahdollisia muita prosesseja voi löytyä esimerkiksi elinkeinovalvonnan ja työsuojelun tehtävistä.

Hallintojohtajan sijainen, yksikön
päällikkö

Lauri Latva-Äijö

Yksikön päällikkö

Teijo Mustonen

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO

puh. 0295 016 000
kirjaamo.etela@avi.fi
www.avi.fi
Y-tunnus 1094544-6

Käyntiosoite: Ratapihantie 9, Helsinki
PL 150
13101 Hämeenlinna

Tämä asiakirja ESAVI/7997/2020 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/7997/2020 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Latva-Äijö Lauri 26.03.2020 12:52

Esittelijä Mustonen Teijo 26.03.2020 12:51